

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > פרשת השבוע תשסה 010 מקץ

פרשת השבוע תשסה 010 מקץ

מלכות ועבדות

א

גלות מצרים, שורש הד' גלויות- כנגד קוצו של יו"ד, עולם האין שאין לו תפיסה. * חלום פרעה "על היאור"- שזהו 'מקור' שפע מצרים. ודייקא משם מתגלה: שהן שורש ההשפעה והן שלילתה- מאותו מקור יוצאים.

"ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר. והנה מן היאר עלת שבע פרות מראה ובריאת בשר ותרעין באחו" (מא, א-ב) וגו'.

ומפרש רש"י: "על היאור- כל שאר נהרות אינם קרוים יאורים חוץ מנילוס, מפני שכל הארץ עשוין יאורים יאורים בידי אדם, ונילוס עולה בתוכם ומשקה אותם, לפי שאין גשמים יורדין במצרים תדיר כשאר ארצות".

ברור הדבר, שמראה חלומו של פרעה היה על היאור דייקא, משום- שהוא מקור השפע ומקור ההשפעה של מצרים. וכפי שמבואר כאן ברש"י שהשפעת מימי מצרים מן היאור היתה, במקום הגשמים שלא היו יורדין בה תדיר. ההמשכה, השפע והמזון- מן היאור היו. ודייקא משם מגיע מראה החלום.

פשוט שבחלומות כאן רואים, מחד מהלך של השפעה- שבע פרות "יפות מראה ובריאות בשר", שבע שבלים "בריאות וטובות", ומאיך מהלך של שלילת ההשפעה- פרות "רעות מראה ודקות בשר", שבלים "דקות ושדופות קדים".

באמת, כידוע ישנן ארבע גלויות כנגד ארבע אותיות הוי"ה, ולמעלה מזה יש את גלות מצרים שהיא כנגד קוצו של יו"ד (ע' שמות ס"ו).

ולכך גלות מצרים אינה נכללת בארבע גלויות: כי הארבע גלויות- הן ארבע גלויות ה'מושגות', כמו ארבע אותיות הוי"ה שיש להן 'אותיות', מצד הזה לעומת זה, משא"כ הגלות החמישית, גלות מצרים, שהיא 'שורש' הגלויות- כשם שקוצו של יו"ד אין לו תפיסה באות רק בצורה של 'קוצו' של יו"ד, כך גם גלות מצרים שהיא ה'שורש', שזהו עולם האין, עולם הכתר, אין לה מציאות מוחשית.

בעצם, חלומות פרעה כאן היו על פרות ושבלים. ענין ה"פרות"- זהו מלשון פריה ורבייה, לפרות, שורש השפע. וכן ענין ה"שבלים"- זהו מלשון שְבִיל, "כל העולם כולו ניזון ב'שביל' חנינא בני" (תענית כד ע"ב), כמו שכתוב בנפה"ח ועוד, שהוא גופא ה'שביל' והשורש שדרכו השפע יורד לעולם (ע' יוצא אות ב').

שני החלומות הללו הם חלומות ב'מקור השפע', כפי שהזכרנו שראייתם היתה ביאור שהוא מקור שפע מצרים, והחלומות הם בפרות ושיבילים, שהם בחינת הפריה, בחינת השביל, שורש ההשפעה.

וב'שורש ההשפעה' דייקא, יש מהלך מחד- של פרות ושבילים שמגלות שורש של השפעה, ומהלך מאידך- של פרות ושבילים שמגלות 'שלילה' של השפעה והמשכה למצרים. ולכך לא רק הפרות הראשונות המגלות שורש של השפעה עולות מן היאור שהוא מקור ההמשכה, אלא גם הפרות השניות שהן בחינת שלילת ההמשכה, שלילת ההשפעה, גם הן עולות מן היאור! כלומר, כשם שהאין הוא מקור ל'יש', "והחכמה מאין תמצא" (איוב כח, יב), כך גם האין הוא מקור ל'שלילת היש': מאותו מקור יוצאת ה'המשכה', ומאותו מקור יוצאת 'שלילת' ההמשכה!!

ב

חלום פרעה בעלמא ד'אין', שכח השלילה גובר על כח החיוב וההמשכה. * ודייקא "יוסף" [מלשון 'הוספה'] נותן מקום ל'קיום': הוא מגלה כיצד מקיימים את היש 'על גבי' האין.

בעצם לפרעה מתגלים כאן שני אופנים: מתגלה לו מהלך של 'המשכה', ומתגלה לו מהלך של 'שלילת' ההמשכה.

ובעומק, "ואין פותר אותם לפרעה" (פסוק ח'), אל תקרא אין אלא אין (כיסוד הבעש"ט, ע"ע נח אות טו', לך לך אות ג'), ואם כן: וה'אין'- זהו גופא הפותר אותם לפרעה! כלומר, פתרון החלום היה- שזהו חלום בעלמא ד'אין'. זהו חלום ב'שורש', בגילוי העצמיות שהשלילה 'מתפשטת' על ההמשכה, שכח ה'אין' השולל, ה'ולא נודע כי באו אל קרבנה" (פסוק כא'), ה'צננות', ה'דקות', אותן אלו שמתגלה בהן כח ההעדר וכח השלילה, הן אלו שגוברות על כח החיוב ועל כח ההמשכה.

וזוהי כוונת חז"ל המובאים ברש"י: ש'פותרים היו אותם אבל לא לפרעה', שהפתרונות לא היו מתקבלים אצלו. ובעומק כלומר: הפתרון היה באותה נקודה שלא שייך למשש אותה, לא שייך לחוש אותה, וזה נקרא "ואין פותר אותם", שזהו פתרון בעלמא ד'אין" לא בעלמא דיש!...

"ויהי בבקר ותפעם רוחו" (פסוק ח').

"פרעה מלך מצרים... אמר: לי יארי ואני עשיתיני" (יחזקאל כט, ג)- כל המהלך של פרעה היה בתפיסה שהוא שורש ההמשכה, שורש ההשפעה. וכאשר בחלום התגלתה נקודת 'ביטול' היאור, שכח פרות השלילה 'גבר' על כח פרות החיוב וההמשכה, אז בו ברגע- "ותפעם רוחו", היה ביטול עצמי למהלך של "לי יארי ואני עשיתיני" (ע' שמות אות ה-ח')!!

ולכן פרעה חיפש גילוי שתהיה שוב המשכה: "ויאמר פרעה אל יוסף... שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אותו" (פסוק טו').

אבל בעצם יוסף עונה: "בְּלִעְדֵי! אלקים יענה את שלום פרעה" (פסוק טז')- הוא מחזיר את הכל לשורש!

אולם, 'עם זאת' שיוסף מחזיר את הכל לשורש, אבל "יוסף" מלשון 'הוספה', והרי שיש המשכה ויש השפעה, ולכן דייקא מצד אותה נקודה של "יוסף" היה מקום לבטל את החלום, לבטל את הגברת כח השלילה על כח היש וכח ההמשכה.

יוסף נותן עיצה: "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם ושיתיהו על ארץ מצרים" (פסוק לג') וכו'. כלומר, "יוסף" מלשון 'הוספה', מלשון המשכה, והוא בא כביכול לגלות מהלך: כיצד לקיים את היש 'על גבי' האין, את ההמשכה 'על גבי' השלילה (ע' וירא אות ה, ז')! שהרי, כשם שרצונו יתברך מחד- לכלול את הנבראים בשורשם, כך רצונו יתברך- שיהיו עדיין נבראים שאינם נכללים.

והרי שכח החלום, מצד החלום כמות שהוא מבלי עצת יוסף, הוא- לגלות את הנקודה של "לא תהו ברעה, לשבת יצכה" (ישעיהו מה, יח). כלומר שמצד המהלך הזה כך נקרא הפסוק: "לא, תהו- בראה לשבת יצרה", שבאמת את ה"לא", את השלילה, את ה"תהו", את זה בראה! שמצד החלום מתגלה מהלך של שלילה, מהלך של העדר ההמשכה וביטול כח

משא"כ מצד הקריאה הפשוטה "לא תוהו בראה, [אלא] לשבת יצרה", וכפי שאומרת הגמ' (יבמות סב ע"א) שיש חיוב של פרו ורבו, חיוב של המשכה, זהו מהלך- של "יוסף" שם דחיוב מלשון 'הוספה', לתת מקום לקיום ולהמשכה.

ג

הגבול מצד ה"קדמה לעולם"- זוהי הגבלת ההמשכה לחדש נבראים. ו'ביטול הגבול' מצד האין סוף- הוא במהלך של 'תוספת' על האין סוף, וזוהי בחינת "יוסף". * "בר"ה יצא יוסף מבית האסורים"- זו היציאה לנפרדות מהקשירה אליו יתברך, גלוי הגבול שלאחר הצמצום.

הגמ' בר"ה (י ע"ב) אומרת: "בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין".

ונבאר בעז"ה את עומק הדברים.

בית האסורים בו היה נמצא יוסף נקרא (וישב לט, כ): "מקום אשר אָסְוִי המלך אסורים", זהו בית בו "אסירי המלך" נמצאים שם.

עומק הדברים.

כל "אסור"- זהו מלשון אסור, מלשון קשור (כמבואר בתניא). ענין ה'אסור', ה'אסור', 'בית האסורים'- זוהי בעצם קשירה, זוהי הגבלה.

אבל בעצם, ישנן שתי בחינות של הגבלה, וזהו ענין עמוק.

הבחינה הראשונה: זוהי בחינת הגבול הנודעת, שמחדדו אנו אומרים- שיש את ה'בלתי בעל גבול', האין סוף, ולהיפך- שיש כביכול את המהלך שנקרא 'גבול', יש סוף, שאלו הם הנבראים הידועים. אבל הבחינה הנוספת היא: שמצד המהלך שנקרא "קדמה לעולם", שאין נבראים, נמצא שהגבלת ההמשכה לחדש נבראים, זהו גופא סוד הגבול ש'קודם' לבריאה!

כלומר, עצם כך שיש מהלך של "מחדש בטובו" זהו היפך של גבול, כי כביכול הגבול אומר להשאיר את המצב כמות שהוא, ולהשאיר את המצב כמות שהוא זהו א"כ "קדמה לעולם", כי מצד תפיסת ה"קדמה לעולם" הגבול אומר להעמיד את המצב כמות שהוא שאין נבראים. ואם כן, 'ביטול הגבול' מצד התפיסה הזו, זהו ביטול של הגבול כביכול מצד האין סוף!! [ברור ופשוט שהכל משלים, לא גבול כפשוטו].

נמצא, שכאשר מדברים על ה'גבול' ועל ענין ה'הוספה' [שהיא 'ביטול הגבול'], אז כפשוטו- ההוספה היא מצד הגבול, כי השלם הינו שלם בשלמותו, ואין בו נקודה של תוספת.

משא"כ מצד התפיסה ההפוכה- הקב"ה "אחד ושמו אחד" קודם שנברא העולם, והמהלך שיש תוספת, שמתחדשים נבראים, זהו מהלך שנקרא "יוסף", ו"יוסף" הכוונה: שכביכול יש תוספת' על האין סוף!

מצד התפיסה העליונה הזו, "בית האסורים" היא היפך המידה שנקראת "יוסף". כי "בית האסורים" אומר: "מקום אשר אָסְוִי המלך אסורים", כלומר זהו 'אסור עם מלכו של עולם', 'קשור עם מלכו של עולם', שכל מלך בסתמא במלכו של עולם הכתוב מדבר (שיהש"ר א, א אות יא'; אסת"ר ג אות י'; זהו "ק רע"מ בהר קט ע"א), ואם כן- 'אין' מהלך של התחדשות של נבראים! ואילו בר"ה, ש"היום הרת עולם", הרי: שהתחדש מהלך שיש' נבראים, וזה גופא נקרא "בר"ה יצא יוסף מבית האסורים"!

"בית האסורים" ענינו- שיש גבול, כלומר יש גבול שמגביל מלחדש מהלך של הוספה שנקרא נבראים. ואילו "בר"ה יצא יוסף מבית האסורים", הכוונה: "בראש השנה" שהיום הרת עולם התחדש מהלך של "מחדש בטובו בכל יום תמיד", ויש' התחדשות

של נבראים, וזה נקרא "יצא יוסף מבית האסורים".

כלומר, ה'יציאה' מבית האסורים, זוהי ה'יציאה' מאותה הנקודה שהאסורים קשורים אליו יתברך מבלי מציאות של נפרדות. כשיש 'חידוש' של נבראים- יש מהלך של 'יצא יוסף' מבית האסורים!...

זהו המהלך שמתגלה בבחינה ש"יוסף" נמצא בבית האסורים וביציאתו משם.

ד

עומק מידת ה'מלכות' ד"לית לה מגרמה כלום", שהיא בעצם- 'עבדות', ד"כל מה שקנה עבד קנה רבו", שזהו ביטול עצמי של הנברא בגילוי מלכותו יתברך. * ה"עבדות" של יוסף שקדמה ליציאתו מ"בית האסורים", הינה מצד ה"קדמה לעולם".

לפני שיצא יוסף מבית האסורים, נאמר (פסוק יב'): "ושם אתנו נער עברי עֶבֶד לשר הטבחים", וכן על יציאת ישראל ממצרים מברכים: "הוציאנו מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה" כמו שמזכירים בהגדה.

צריכים להבין כאן את עומק ענין העבדות.

בפשיטות, כשם שבכל מעבר מיש ליש, יש את האין, כמו"כ אצל יוסף: לפני המעבר מהיש הקודם שהיה בבית האסורים, ליש החדש של משנה למלך, "וַיִּרְכַּב אֹתוֹ בְּמִרְכַּב הַמִּשְׁנָה" (פסוק מג'), חייב היה להקדים מהלך של 'אין', והאין הזה היה- "ושם אתנו נער עברי עֶבֶד לשר הטבחים" וכדפירש"י מחז"ל "ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה, מזכירו בלשון בזיון", שהזכיר את כל החסרונות, וזה היה הביטול העצמי של יוסף (ע' פינחס ס"ה אות ב')!

אבל בעומק יותר, בעבד נאמר "כל מה שקנה עבד קנה רבו" (פסחים פח ע"ב; שו"ע יו"ד רסז', כב'), וזה מקביל למידת ה"מלכות" שנקראת "לית לה מגרמה כלום" (זוה"ק יחיא רלג ע"ב). כי מצד 'כל' מה שקנה עבד קנה רבו- נמצא שאין לו כלום מדיליה.

העומק בעצם של מידת ה"מלכות" הוא- שבעומק היא "עבדות"! כלומר, אין היא נקראת "מלכות" מצד שהיא ב'עצמה' מלכות, אלא מפני שהיא מגלה בשלמות את 'מלכותו יתברך'. כי אם היא ב'עצמה' היתה מלכות, אז היא לא היתה עבדות ש"לית לה מגרמה כלום". אלא התואר "מלכות" כוונתו: שגילוי מלכות השי"ת שם הוא בבירור לגמרי, ועד כמה שגילוי מלכות השי"ת בה הוא בבירור לגמרי, ממילא הוא מגלה המהלך ש"כל מה שקנה עבד קנה רבו", את ה"לית לה מגרמה כלום".

מצד עומק הדברים הללו, נגלה המהלך ש"יוסף" נתגלגל לעבד, ע"י שהאחים מכרו אותו וכל הגלגולים שנתגלגל למצרים עד לפוטיפר וכו'. המהלך של עבד בעצם- זהו הביטול העצמי, "כי לי בני ישראל עבדים" (בהר כה, נה), זהו ביטול מציאות הנבראים!!

והיינו משום שנברא רוצה שתהיה לו אחיזה, שתהיה לו תפיסה, שתהיה לו מציאות. משא"כ מצד התפיסה ש"כל" מה שקנה עבד קנה רבו, כאשר תופסים את ההגדרה הזו מצד עומק פנימיותה שזה לאו דוקא בקנין של ממון, יום הששי בו נברא האדם הוא מידת "כל" מידת ה"יסוד" (תיזוה"ק תי' כב, סז ע"ב), "כי כל בשמים ובארץ" (דהי"א כט, יא), א"כ עד כמה שהתפיסה היא "כל" מה שקנה עבד קנה רבו שאין לו כלום מדיליה- ממילא יש כאן ביטול עצמי למציאות הנברא! כי אם אין שום ממשות ושום יש, אז אין מציאות! וכאשר תופסים את העומק הפנימי ב"כל" מה שקנה עבד קנה רבו שאין קנין עצמי- אז ממילא זהו ביטול גמור אליו יתברך, ומצד גילוי העבדות הזה, ישנה בעצם התכללות אמיתית בבוראו!...

נמצא לפי זה, שבעצם מה שיוסף היה בבור בבית האסורים ועוד קודם לכן בהיותו עבד, הינו למעלה מהתפיסה ש'יצא' יוסף מבית האסורים!!

כי מצד 'יצא יוסף מבית האסורים', אז מצד הנקודה החיצונית- זהו "משעבוד לגאולה": שהוא כבר לא משועבד כי הפך להיות משנה למלך. אבל מצד המבט הפנימי יותר, זהו- "מעבדות לחרות": שהיה לו גדר של "עבד" והוא השתחרר

מהעבודות, כ"כתוב בנימוסי מצרים שאין עבד מולך" (כמובא ברש"י פסוק יב').

נמצא, שבתחילה הוא היה במהלך של "עבד", במהלך ש"לית ליה מגרמיה כלום". אבל לאחר מכן כאשר הוצא מן הבור, "ויריצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו" (פסוק יד'), והתחדש המהלך שנהיה מלך, אזי התחדשה כאן נקודה ש'נתבטל' ממנו השם "עבדות", ואז 'נתבטל' ממנו המהלך ש"כל מה שקנה עבד קנה רבו"! [אולם אי"ה להלן יבואר- שאין ביטול גמור לעבודות].

זוהי הבחינה ש"בר"ה יצא יוסף מבית האסורים". שבר"ה ישנה התחדשות של נבראים, "היום הרת עולם", משא"כ המהלך של קודם ר"ה נקרא- "קודם שנברא העולם", זוהי בחינה של "קדמה לעולם". נמצא שמה שקדם ל"בר"ה יצא יוסף מבית האסורים", כלומר ה"בית האסורים" עצמו- הוא בבחינה של "קדמה לעולם", ואילו ה"יצא יוסף מבית האסורים"- זו הבחינה של התחדשות הנבראים, "היום הרת עולם".

ה

בעומק אף "לאחר שנברא העולם" אין מציאות של נפרדות: זהו הגילוי שאף ש"יוסף הוא השליט", אפ"ה עדיין הינו 'אסור' למלך- "רק הכסא אגדל ממך".

ודייקא מצד המהלך הזה מגיע הגילוי בעצם של חלום פרעה.

בחלום הרי מתגלות שתי הנקודות: מצד אחד- הפרות יפות המראה ובריאות הבשר, נקודת ההמשכה, נקודת ה"היום הרת עולם", התחדשות ההמשכה, ישנן כאן פרות - פריה, שיבלים - שביל, כפי שהזכרנו. ומאידך- הכח שמאיר עדיין הוא כח השליטה, "ולא נודע כי באו אל קרבנה" (פסוק כא').

אבל המהלך שמתחדש בר"ה, ב"היום הרת עולם" הוא- שיש קביעות שה"משנברא העולם" תופס את ההתגלות בנפש יותר מהמהלך של ה"עד שלא נברא העולם". וזהו דייקא המהלך שמתגלה כאן, שיש מציאות שיוסף עצמו יוצא מעבודות באותו יום, במציאות ה"ויריצהו מן הבור" ושפרעה שם אותו על כל מצרים.

אבל באמת, כפי שכבר דובר הרבה (ע' בלבבי ח"ט פ"ב § י, יד'; פ"ד § י; פ"ה § ג, ח'; פ"ז § ה, ט'; פי"ב § ו'; בלבבי ח"ח פ"ה אות ב, יב'; פ"ח אות ה') בעומק אף "לאחר שנברא העולם" אין הנבראים נפרדים ממנו יתברך, אלא "כהדין קמצא דלבושיה מניה וביה" (בר"ר פר' כא ד"ה דרש רבי)!

וכאן מגיע הדיבור שיוסף אומר "בְּלִעְדֵי! אלקים יענה את שלום פרעה": יש כאן 'ביטול' של האני של יוסף, אין כאן "יוסף" שהוא 'הוספה' שיש התעסקות כביכול חוץ מן הבורא, אלא רק ה"אלקים יענה את שלום פרעה"!!

ובעומק יותר, כפי שהוזכר היתה כאן יציאה מ"עבודות", יציאה מה"לית ליה מגרמיה כלום", אבל סוף כל סוף יוסף לא נהיה מלך, אלא "רק הכסא אגדל ממך" (פסוק מ'). וא"כ למעשה העבודות עדיין נקשרת ביוסף, ישנה עדיין נקודה של ביטול לנקודה היותר עליונה, שיש כאן "כסא" כביכול שאליו עדיין יוסף מתבטל. ומצד הנקודה הזו, אין כאן שחרור מה"בית האסורים", אלא הוא נשאר עדיין 'כבול' ל"מקום אשר אסורי המלך אסורים" שם, כי עדיין הוא 'אסור' למלך, הוא אסור לפרעה, "רק הכסא אגדל ממך".

מצד הנקודה הזו מתגלה, שבאמת אף שכביכול נתחדש מהלך של הוספה, מהלך של נבראים, מהלך של נפרדות כביכול, אבל בעצם הכל נכלל בו יתברך. תמיד נשארת נקודת ה"לית ליה מגרמיה כלום", נקודת המציאות שכנקודה אחרונה יוסף 'לא שולט' על מצריים לגמרי, אלא יש שליטה מעליו. נמצא שסוף כל סוף, יש 'ביטול' לשליטה שלו, וזו דייקא נקודת ה"לית ליה מגרמיה כלום".

אלא שבדאי יש התראות של נבראים בתפיסה שהם יש עצמי, שזהו הרי כל המהלך שיוסף שולט, ה"ועל פיך ישק כל עמי" (פסוק מ'). אבל בעומק, "רק הכסא אגדל ממך", ישנו עדיין מהלך של 'ביטול' שסוף כל סוף יוסף 'אינו השולט' בכל מצרים!

מחד- "יוסף הוא השליט" (מב, ו), נתחדש מהלך שהוא יצא מעבודות למציאות של שליטה עצמית, אבל בעומק- יש עדיין גילוי

של "רק הכסא אגדל ממך".

זהו המהלך שיש כאן בחלום פרעה.

I

אע"פ שכח השליטה [ה"ועל פיך ישק כל עמי"] והמלוכה ["מלכות- פה"] ב"פה", אפ"ה אין זה תחת שליטת האדם, אלא- "ומה' מענה לשון", "בלעדי! אלקים יענה את שלום פרעה". אולם הכרה זו מגיעה- רק לאחר הביור בנפש שהדיבור נשלט ולא שולט, שלית לאדם כלום מגרמיה!

דייקא כאן בענין החלומות שמגלים לנו חז"ל (ברכות נה ע"ב) ש"כל החלומות הולכין אחר הפה", מתגלה הנקודה ביוסף ש"ועל פיך ישק כל עמי". כל כח המלכות הרי היה מכח החלומות שהוא פטר שהם בבחינת "כל החלומות הולכין אחר הפה", ודייקא מזה נתגלה המהלך ש"ועל פיך ישק כל עמי", שבאמת כח המלוכה מכח הפה, "מלכות- פה, תורה שבעל פה קרינן לה" (פתיחת אליהו ז"ל מהקדמת תיקוה"ז יז ע"א), ולכך עצם המלוכה היתה ב"על פיך ישק".

בעומק.

"לאדם מערכי לב, ומה' מענה לשון" (משלי טז, א). נקודת הבחירה שבנפש היא לא על ה"מענה לשון", על הדיבור פה, אלא על עריכת הלב, "לאדם מערכי לב", משא"כ הדיבור הוא דייקא "מה' מענה לשון". וכמו שאמר יוסף: "בלעדי! אלקים יענה את שלום פרעה".

חזינן איפא, שמחד- "מלכות- פה, תורה שבע"פ קרינן לה", "ועל פיך ישק כל עמי", שזהו כח השליטה שבפה, אבל מאידך- המלכות נקראת "לית לה מגרמה כלום". מחד- "כל החלומות הולכין אחר הפה", אבל מאידך- "ומה' מענה לשון", הדיבור נשלט ולא שולט.

אלא כך הוא בירורם של הדברים.

כאשר מתבררת הנקודה בנפש שהדיבור בעצם הוא נשלט ולא שולט, דייקא אז- יש את ה"לית ליה מגרמיה כלום"!!

כי מחד- כל המלוכה של יוסף היתה בזאת ש"ועל פיך ישק כל עמי", כלומר כל כח היציאה מעבודת לגדלות של יוסף היה ב"על פיך ישק כל עמי", אלא ש"רק הכסא אגדל ממך" שמצד ה"כסא" היה ביטול, אבל מצד ה"ועל פיך ישק כל עמי" הרי שיש כאן מהלך של גילוי של שליטה, ביטול מציאות העבודת שהיא ה"לית ליה מגרמיה כלום" ו"כל מה שקנה עבד קנה רבו", וגילוי כח השליטה, גילוי הכח ש"ועל פיך ישק כל עמי". אבל מאידך- דייקא מצד ה"ועל פיך ישק כל עמי", מצד מה ש"מה' מענה לשון" מתברר שבעצם הכח להוציא את יוסף מבית האסורים, ש"כל החלומות הולכין אחר הפה", זה בעצם כוחו יתברך, "בלעדי! אלקים יענה את שלום פרעה". "כל החלומות הולכין אחר הפה", ה"מענה לשון", וממילא גם ההמשכה שנולדה מזה שזה ה"על פיך ישק כל עמי", "על פיך" דייקא, הדיבור פה, גם זה אינו בשליטת האדם כי רק "מה'- מענה לשון"!!

II

ובעומק, כאשר מגלה האדם את נקודת ה"מלכות" שבנפשו, הוא מגלה שגם ה"לב" [ה"לאדם מערכי לב"], נקודת הבחירה, גם היא מונהגת ע"י יתברך, "לב מלכים ושרים ביד ה'". אלא שאז בחירתו היא: האם לברר את המהלך הזה ש"מלכותו בכל משלה", או להנהיג א"ע במהלך בלי גילוי של מלכות.

בפרעה כתוב "ותיפעם רוחו", כלומר: הרוח שבלב (ע' אורחות צדיקים שער יר"ש ד"ה ועתה אודיעך; נפה"ח ש"א פי"ד; שו"ת מפענח נעלמים סי' ז'), "לאדם מערכי לב", שם יש את נקודת הבחירה.

מצד פרעה כביכול שנאמר בו "רק הכסא אגדל ממך", שהוא אחד המלכים שמלכו בכיפה כפי שאומרים חז"ל (ילקו"ש מל"א רמז ריא' ע"ש בתניא אידך עשרה מלכים מלכו בכיפה), והרי שכביכול היתה לו שליטה בעולם, מצד כך נאמר מהלך של

"ותפעם רוחו", שכביכול יש לו נקודה ש"לאדם מערכי לב" שיש לו את נקודת הבחירה בלב.

אבל בעומק, הרי גם כאשר הולכים לחפש שמישהו יפתור את החלום, האמת שבפתרון החלום הולכין אחר הפה, וא"כ אין כאן שליטה של נברא כי רק "ומה' מענה לשון"!!

יתר על כן, הפסוק אומר "פִּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בִּיד ה', עַל כָּל אֲשֶׁר יִחְפֹּץ יִטְּנוּ" (משלי כא, א; ע' מדרש שכל טוב (בובר) מקץ מא, לח). והרי שמחד אנו אומרים: ש"לאדם- מערכי לב, ומה'- [רק את ה]מענה לשון", ואילו מאידך: "לב מלכים ושרים ביד ה'".

אלא כך הוא עומקם של דברים.

"עולם שנה נפש" ומה שיש בזה יש בזה כידוע (ספר יצירה פ"ג-ו). כן בכל נפש ונפש יש את בחינת המלכות שבה. נקודת המלכות היא נקודת ההנהגה העליונה שמנהיגה כל עולם ועולם, ובנקודת המלכות שבנפש נאמר- "לב מלכים ושרים ביד ה'". כלומר, נקודת המלכות שבנפש היא העומק הפנימי בנפש שע"י הנפש מונהגת, ובעומק, כאשר האדם מגלה את המעמקים הפנימיים שבנפשו, גם על זה נאמר "ומה' מענה לשון", לא רק על הדיבור אלא גם על הלב, "לב מלכים ושרים ביד ה'".

כלומר בעומק, כאשר האדם חותר בעוד נקודה ובעוד נקודה בנפשו, יש אז ביטול עצמי מושלם. כאשר מתגלה נקודת המלכות שבנפש, מתגלה אז ש"כי לה' המלוכה" (תהלים כב') דייקא, "לב מלכים ושרים ביד ה'".

ואף שגם נאמר "לאדם מערכי לב", אמנם זהו רק כל זמן שהאדם עדיין לא מגלה את מלכותו יתברך בנפשו, שאז מתגלה אצלו בחירת ה"מערכי לב". משא"כ כאשר יש את ניצוץ המלוכה ש"כי לה' המלוכה", אז מתגלה ה"לב מלכים ושרים ביד ה'", שהאדם מוטה ומונהג ממנו יתברך שמו!! אלא שאז בחירת האדם היא: האם- לנהוג במהלך בלי גילוי של מלכות, כביכול לבחור לעצמו חיים עצמיים, או- לברר את האמת ש"מלכותו בְּכָל משלה" (תהלים קג'), "כָּל מה שקנה עבד קנה רבו". כאשר מתברר ש"מלכותו בְּכָל משלה", אז מתברר שה"כל", זה "כָּל מה שקנה עבד קנה רבו".

n

וזהו שמצד הסיבה הפשוטה נראה- שכביכול הפתרון של יוסף הוא זה שגרם לירידת יעקב ובניו למצרים. אבל בעומק- יש מסבב כל הסיבות שהוא זה שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים: "אנכי ארד עמך מצרימה" מי שהוריד אותו זה הוא ית"ש, "ואנכי אעלך גם עֲלֵה" ומי שיעלה אותו זה הוא ית"ש ואין עוד מלבדו. * גילוי זה המתגלה בשורש הגלויות והגאולה ממנו, צריך כמו"כ להתברר ולהתגלות בכל שאר הגלויות עד הגאולה העתידה- שכל הפעולות נעשות רק ממנו יתברך.

זהו עומק המהלך המתגלה בפרשה דידן.

סוף דבר הרי, כמבואר לאחר מכן, שמצד הסיבה הנראית, השתלשלות ירידת בני ישראל למצרים היתה רק בגלל הפתרון של יוסף.

שהרי, כביכול אילו יוסף לא היה פותר את החלום, ממילא לא היה "איש נבון וחכם להשיתו על ארץ מצרים" (ע"פ פסוק לג'), והמזון לא היה נשמר, וממילא יעקב ובניו לא היו יורדים למצרים, שכל הגלגול כביכול נעשה רק מחמת שחפשו מזון, כמו שאמר יעקב לבניו "הנה שמעתי כי יש שבר במצרים, רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות" (מב, ב). נמצא, שמצד ההשתלשלות הפשוטה, ההסתכלות הפשוטה מצד הסיבה שבפסוקים, זהו החלום של יוסף בעצם שהוריד את יעקב ובניו למצרים.

אבל בעומק.

"אנכי אֶרְדָּ עִמָּךְ מִצְרִימָה, וְאֲנִי אֶעֱלֶךְ גַּם עֲלֵה" (ויגש מו, ד), הקב"ה אמר ליעקב אבינו שהוא גם ירד עמו וגם יעלה אותו.

ועומק הנקודה הוא: שמי שהוריד אותו- זה הבורא, ומי שיעלה אותו- זה הבורא ואין עוד מלבדו!!

וכאשר מתבוננים על סיבת ההורדה המבוארת בפרשה שלפנינו, ענין פתרון החלום של יוסף, צריך להתגלות כאן ה"אנכי ארד עמך", צריך לראות את מסבב כל הסיבות, וכיצד בכל סיבה וסיבה הקב"ה לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים והוא זה שהוריד את יעקב, שכל הסיבות הן התלבשות בהנהגתו יתברך שמו להוריד את יעקב למצרים!

וכן בגאולה, [ששורש הגלות הוא שורש הגאולה], "אנכי אעלך גם עלה", "למעני למעני אעשה" (ישעיהו מח, יא), צריך להיות גילוי עצמי שהקב"ה פועל, ודייקא הוא זה שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

וכאן במצרים שהיא הקוצו של יו"ד כפי שהוזכר בתחילה, שהיא שורש הגלויות, וכן שורש הגאולה "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו), במהלכי כל הגלויות צריך להתגלות בעצם שהן הגלות ממנו יתברך והן הגאולה ממנו יתברך.

וכשם שבשורש הגלויות, בקוצו של יו"ד, מתגלה ה"ואין פותר אותם" שהאין הוא הפותר אותם, שזה היה מהלך החלום וזה היה מהלך פתרון החלום, זהו המהלך שהוריד את יעקב למצרים וזהו המהלך שהקב"ה מעלה את בני ישראל, שמעשי אבות סימן לבנים שהוא המעלה את יעקב והוא המעלה את בני ישראל. כן בכל הגלויות המתגלים ומתפשטים מהשורש: כשם שבשורש מתגלה העשה ועושה ויעשה לכל המעשים, אז הן בשורש הגלויות, והן בהתפשטות של כל הד' גלויות, והן בגאולה של "למעני למעני אעשה", "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בגלות מצרים ובשאר הגלויות, בגאולה ממצרים ובשאר הגאולות עד הגאולה העתידה, צריך שיתגלה המהלך שהוא עשה והוא עושה והוא יעשה לכל המעשים!!

ט

וזהו גילוי שם "יוסף" דשלילה, ששולל את ה'הוספה' של פועל מעשי הנבראים. * לא משנה מאיזה צד פונים, הן ה'חיוב' והן ה'שלילה' תכליתם- להביא ל'ביטול' המציאות ולהתכללותה בו יתברך.

בכל דור ודור צריך את הברור הגמור, לראות באספקלריה המאירה, להפשיט את לבוש פועל מעשי הנבראים ולגלות את פעולתו יתברך, ש"הוא אמת ופעולתו אמת", לברר את הדבר כיצד הפעולה נעשית ממנו יתברך שמו (ע' בלבבי ח"ט פ"ב § ז'; פי"א § א').

וזהו דייקא סוד "יוסף": שמחד- השם "יוסף" הוא מלשון 'הוספה', מלשון פעולה, ומאידך- הוא שם של שלילה שצריך ל'בטל' את ההוספה, לבטל את פועל ידיהם של הנבראים (ע' צדקת הצדיק לרצ"ה אות מ'; תקט"ו תפילות לרמח"ל תפי' מ') ולגלות את פעולתו יתברך.

ואת זאת רואים דייקא מצד כל המהלך של הפתרון.

שהרי כפי שהזכרנו בתחילה, חלום פרעה היה שהפרות הרעות אוכלות את הבריות וכו', שכח השלילה לכאורה גובר על כח החיוב וההמשכה, והנה בא "יוסף" וכביכול הפך את הפתרון מאותה תפיסת המציאות ועשה שיהיה מזון, ואחרי שנתיים אפילו נפסק הרעב כפי שפרש"י (ויגש מז, יט) מחז"ל, והרי א"כ ש"יוסף" נתן מקום ל'קיום' של מצרים.

אבל סוף דבר, המהלך הזה הביא שיעקב ובניו ירדו למצרים והיתה כאן גלות, עד כדי שבסוף פרעה אמר (שמות א, י): "ועלה מן הארץ" ופרש"י "ורבותינו דרשו, כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחרים, והרי הוא כאילו כתב ועלינו מן הארץ והם יירשוה", שהכוונה באמת שהמצריים פחדו שישראל יתרבו ו'יבטלו' את מציאותם. נמצא א"כ שדייקא המהלך של הפתרון הביא את ה'ביטול' העצמי של מצרים!

זה הסוד שלא משנה מאיזה צד פונים.

מצד החלום כפשוטו- אז השלילה גוברת על החיוב, ומצד הפתרון של יוסף- אז החיוב גובר על השלילה. אבל בעומק: מכל אחד משני הצדדים, "סוף דבר הכל נשמע", הכל מתבטל ונכלל בו יתברך, ואין נפק"מ מאיזה צד לפנות כי תמיד זה יבוא לידי ביטול, הן מצד השלילה והן מצד החיוב (ע' נח אות' ד, ו')!!

סוף דבר, כל נקודה ונקודה תביא לביטול המציאות ולהתכללות בו יתברך. אין בכל המציאות דבר שלא יתכלל בו יתברך, שיתבטל אליו (ע' בלבבי ח"ח פי"ב אות' א-ב', ובמיוחד סוף ג'), אלא שצריך לראות בכל דבר ודבר כיצד הדבר מתבטל, נשלל ונכלל בו יתברך, ומתגלה- ש"אין עוד מלבדו" ממש ממש!!...

(א) גלות מצרים, שורש הד' גלויות- כנגד קוצו של יו"ד, עולם האין שאין לו תפיסה. * חלום פרעה "על היאור"- שזהו 'מקור' שפע מצרים. ודייקא משם מתגלה: שהן שורש ההשפעה והן שלילתה- מאותו מקור יוצאים. * (ב) חלום פרעה בעלמא ד'אין', שכח השלילה גובר על כח החיוב וההמשכה. * ודייקא "יוסף" [מלשון 'הוספה'] נותן מקום ל'קיום': הוא מגלה כיצד מקיימים את היש 'על גבי' האין. * (ג) הגבול מצד ה"קדמה לעולם"- זוהי הגבלת ההמשכה לחדש נבראים. ו'ביטול הגבול' מצד האין סוף- הוא במהלך של 'תוספת' על האין סוף, וזוהי בחינת "יוסף". * "בר"ה יצא יוסף מבית האסורים"- זו היציאה לנפרדות מהקשירה אליו יתברך, גלוי הגבול שלאחר הצמצום. * (ד) עומק מידת ה'מלכות' ד"לית לה מגרמה כלום", שהיא בעצם- 'עבדות', ד"כל מה שקנה עבד קנה רבו", שזהו ביטול עצמי של הנברא בגילוי מלכותו יתברך. * ה"עבדות" של יוסף שקדמה ליציאתו מ"בית האסורים", הינה מצד ה"קדמה לעולם". * (ה) בעומק אף "לאחר שנברא העולם" אין מציאות של נפרדות: זהו הגילוי שאף ש"יוסף הוא השליט", אפ"ה עדיין הינו 'אסור' למלך- "רק הכסא אנדל ממך". * (ו) אע"פ שכח השליטה [ה"ועל פיך ישק כל עמי"] והמלוכה [מלכות- פה"] ב"פה", אפ"ה אין זה תחת שליטת האדם, אלא- "ומה' מענה לשון", "בלעדי! אלקים יענה את שלום פרעה". אולם הכרה זו מגיעה- רק לאחר הברור בנפש שהדיבור נשלט ולא שולט, שלית לאדם כלום מגרמיה! * (ז) ובעומק, כאשר מגלה האדם את נקודת ה"מלכות" שבנפשו, הוא מגלה שגם ה"לב" [ה"לאדם מערכי לב"], נקודת הבחירה, גם היא מונהגת ע"י יתברך, "לב מלכים ושרים ביד ה'". אלא שאז בחירתו היא: האם לברר את המהלך הזה ש"מלכותו בכל משלה", או להנהיג א"ע במהלך בלי גילוי של מלכות. * (ח) וזהו שמצד הסיבה הפשוטה נראה- שכביכול הפתרון של יוסף הוא זה שגרם לירידת יעקב ובניו למצרים. אבל בעומק- יש מסבב כל הסיבות שהוא זה שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים: "אנכי ארד עמך מצרימה" מי שהוריד אותו זה הוא ית"ש, "ואנכי אעלך גם עלה" ומי שיעלה אותו זה הוא ית"ש ואין עוד מלבדו. * גילוי זה המתגלה בשורש הגלויות והגאולה ממנו, צריך כמו"כ להתברר ולהתגלות בכל שאר הגלויות עד הגאולה העתידה- שכל הפעולות נעשות רק ממנו יתברך. * (ט) וזהו גילוי שם "יוסף" דשלילה, ששולל את ה'הוספה' של פועל מעשי הנבראים. * לא משנה מאיזה צד פונים, הן ה'חיוב' והן ה'שלילה' תכליתם- להביא ל'ביטול' המציאות ולהתכללותה בו יתברך.

- [מקץ 1]
- [פרשה תשס"ה 2]

Source: <https://bilvavi.net/shiur/מקץ-010-פרשתהשבועתשסה>

Links

[1] <https://bilvavi.net/mikeitz>

[2] <https://bilvavi.net/5765parsha>